

לפנינו בסימן אחד נאסור אותו באכילה, ולא נתיר שום עוף באכילה
 עד דאיכא בוליהו ארבעה – עד שיהיה לו את כל ארבעת סימני
 הטהרה.
 מתרצת הגמרא: אם כן – אם אכן כל העופות נלמדים מתורים, ועוף
 שאין לו את כל ארבעת סימני הטהרה הרי הוא טמא, יהיה קשה,
 שאר עשרים ושלושה עופות הטמאין דכתב רחמנא למה לי –
 מדוע הוצרכה התורה לפרטם, והלא אין לאף אחד מהם את כל
 ארבעת סימני הטהרה, ומכך שהוצרכה התורה לפרט את כל המינים
 שיש להם רק חלק מסימני הטהרה, מוכח שדורשים בנין אב מנשר
 ולא מתורים, ולכן אמר רבי חייא שרק עוף שאין לו כלל סימני
 טהרה, הוא טמא, אבל אם יש לו סימן אחד (ואינו מאותם המזכרים
 בתורה) הרי הוא טהור.
 מוסיפה הגמרא להקשות: ונלף מיניהו – שנלמד בנין אב מעשרים
 העופות הטמאים וכל העופות המנויים בפרשה מלבד נשר, פרס,
 עוגיה, ועורב, מה התם תלתא ולא אכלינן – כשם שבהם יש
 שלשה סימני טהרה, ובכל זאת התורה אסרה אותם באכילה, אף כל
 תלתא ולא ניכול – אף כל עוף שיש לו רק שלשה סימני טהרה, יהיה
 אסור באכילה, וכל שכן עוף שיש לו רק תרי – שני סימני טהרה,
 ועוף שיש לו רק חד – סימן טהרה אחד, שיהיו אסורים באכילה,
 ומדוע רבי חייא התיר עוף הבא בסימן אחד.
 מתרצת הגמרא: אם כן – אם נלמד מעשרים העופות הטמאים
 לאסור אפילו עוף שיש לו שלשה סימנים, יהיה קשה, עורב דכתב
 רחמנא למה לי – מדוע צריכה התורה לכתוב שעורב אסור
 באכילה, והרי יש לו רק שני סימנים ואפשר ללמודו מקל וחומר,
 השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן – עכשיו שיש לנו בנין אב
 מעשרים העופות שאפילו עוף שיש לו שלשה סימני טהרה אסור
 לאוכלו, דאית ליה תרי – עוף שיש לו רק שני סימני טהרה מיבעיא
 – האם צריך פסוק שאסור לאוכלו. ומאחר שהתורה הוצרכה לכתוב
 עורב אף על פי שיש לו רק שני סימני טהרה, בהכרח שלא לומדים
 בנין אב מעשרים העופות הטמאים, ומיושבים דברי רבי חייא, שלמד
 מנשר, להכשיר כל עוף שיש לו סימן טהרה אחד.

דורשת הברייתא בנין אב: מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתרה,
 אין לו זפק, ואין קורקבנו נקלה, והוא דורס ואוכל, ואמרה
 התורה שהוא טמא, אף כל פיוצא בו – הוא הדין בכל עוף שיהיה
 נמצא שאלו תכונותיו, שהוא טמא. אבל עוף שיש לו את אחד
 הסימנים טהור, מלבד העופות המפורשים בתורה.
 הברייתא דורשת דרשה נוספת: ממה שנאמר בתורה שתורים הם
 עופות טהורים, יש לדרוש בנין אב, מה תורין שיש להן אצבע יתרה,
 זפק, וקורקבן נקלה, ואין הם דורסין ואוכלין, והם מהורין, אף
 כל פיוצא פהו – הוא הדין בכל העופות שיש להם את ארבעת
 הסימנים הללו, שהם מהורין. נמצא מבואר מהברייתא שסימני
 עופות הם מן התורה, שהרי הם נדרשו מבנין אב מנשר ומתורים,
 וקשה על מה ששינו במשנה שסימני העוף לא נאמרו מן התורה.
 מתרצת הגמרא: אמר אביי, כוונת המשנה היא, שלא נאמר פירושו
 מדברי תורה אלא מדברי סופרים. דהיינו לא נתפרש בתורה
 בפירוש מה הם סימני הטהרה של העופות, אך ממה שכתבה התורה
 שנשר טמא, ותורים טהורים, וראו חכמים שההבדל בניהם הוא
 ארבעת הסימנים הללו, למדו מכך, שאלו הם הסימנים המבדילים
 בין העופות הטהורים לעופות הטמאים. וכך יש לפרש את המשנה,
 סימני בהמה וזיה נאמרו בפירוש בתורה, אך סימני העוף לא נאמרו
 בתורה בפירוש, אלא רק דרשו אותם חכמים מן הפסוקים.
 הגמרא מביאה את דברי רבי חייא בדין עוף שאין לו את כל ארבעת
 הסימנים: הגני (שנה) רבי חייא בברייתא, עוף הקא לפנינו פסימן
 טהרה אהד, מהור, וכל שכן אם יש לו שנים או שלשה סימני טהרה,
 לפי שאין עוף זה דומה לנשר, ודווקא נשר דלית ליה – שאין לו
 סימני טהרה כלל, הוא דלא תיכול – אותו אמרה התורה לא
 לאכול, הא איכא – אבל אם יש עוף דאית ליה חד – שיש לו סימן
 טהרה אחד תיכול – מותר לאוכלו.
 מקשה הגמרא: מדוע רבי חייא דורש בנין אב מנשר, ומתיר עוף הבא
 בסימן אחד, ונלף מתורין – שידרוש מתורים להיפך, מה תורין
 דאיכא בוליהו – שיש להם את כל ארבעה סימני הטהרה, ודווקא
 אותם התירה התורה באכילה, אף הקא נמי – גם כאן בעוף הבא

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' ב

קשין לה, או אכלה סם המות, כשרה. אבל אם הכישה נחש, או
 שנשכה כלב שושה – כלב שרוח רעה שורה עליו, מותרת משום
 טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. והקשה רב שיבוי, קשיא
 חלתית אחלתית, שבברייתא נאמר אכלה חלתית כשירה, ושמואל
 אמר טריפה, וקשיא סם המות אפס המות, שבברייתא נאמר
 שאכלה סם המוות כשירה ומותרת באכילה, ואילו במשנה נאמר
 שאסורה משום סכנת נפשות. מתרצת הגמרא: חלתית אחלתית לא
 קשיא, כאן בברייתא מדובר בעליון של חלתית, ואף שהם סם המוות
 לבהמה, אינם מטריפים אותה, ואילו כאן בדברי שמואל מדובר
 בקרמין – בגבעולים של החלתית, שמלבד שהוא סם המוות הוא גם
 חד ונוקב את בני המעים, ולכן הבהמה נטרפת. וסם המות אפס
 המות לא קשיא, הא דירה – סם המוות שבברייתא היינו של בהמה,
 אך אינו סם המוות לאדם, ולכן אין סכנה לאדם לאכול את בשרה,
 הא דאדם – ואילו סם המוות שבמשנה היינו כשאכלה סם המוות של
 אדם, ואז יש סכנה לאכול מבשרה. מקשה הגמרא: כיצד אפשר
 לומר שבברייתא מדובר בסם המוות של בהמה, הרי סם המות
 דכהמה היינו הרדופני שכבר נזכר בברייתא, ומדוע הברייתא מנתה
 זאת פעמיים. מתרצת הגמרא: הברייתא מנתה תרי גוויי – שני מינים
 של סם המות של בהמה.
 הגמרא מבררת מהו תיעה: מאי תיעה שהזכר בברייתא. משיבה
 הגמרא: אמר רב יהודה,

משנה
 המשנה מונה מחלות שונות בבהמה שאינן טריפות: אהוות תדם –
 בהמה שנתרבה דמה פתאים וחלתה, והמעושנת – בהמה שנכנס
 עשן בגופה, והמצוננת – בהמה שחלתה מחמת הקור, ושאכלה
 הרדופני, והוא סם המוות לבהמה, ושאכלה צואת תרנגולים, או
 ששתת מים הרעים – מים מגולים ויש חשש שנחש הטיל בהם ארס,
 כשרה ומותרת באכילה. אך אם אכלה סם המות – שהוא סם המוות
 לאדם, או שהכישוה נחש, מותרת משום טרפה, ואסורה משום
 סכנת נפשות, שהרי יש בבשרה סם המוות לאדם או ארס נחש.
 נמרא
 הגמרא דנה בדין בהמה שאכלה חלתית: אמר שמואל, הלעיטה
 צמח הקרי חלתית, והוא סם המוות לבהמה, מרפה. שואלת
 הגמרא: מאי מעמא שחלתית חמורה יותר משאר מיני סם המוות
 שאינם מטריפים. משיבה הגמרא: דמיניקבה להו למעינתה – משום
 שהחלתית מנקבת את המעיים של הבהמה שאוכלת אותה, ולכן היא
 טריפה.
 מקשה הגמרא: מתיב רב שיבוי, שנינו בברייתא, אהוות תדם,
 והמעושנת, ושאכלה הרדופני והוא סם המוות לבהמה, ושאכלה
 צואת תרנגולים, ושתת מים הרעים – מים מגולים, הלעיטה תיעה
 והוא עשב מר מאד, או חלתית, ופלפלין (או פלפלין), וכל אלו

חולין דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קנה

1 התורה כותבת רק אחד מהם הייתי אומר שהסימן השני מתיר, ולכן
 2 הוצרכה התורה לכתוב שניהם, ואין כאן שני כתובים הבאים כאחד,
 3 ולכן אם לא היה כתוב נשר היה אפשר ללמוד מהם לאסור כל עוף
 4 שיש לו את אחד מהסימנים של הפרס או של העזניה.
 5 הגמרא מוסיפה להקשות שבכל זאת יש כאן שני כתובים הבאים
 6 כאחד: **מִכְרֵי** – הרי עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת מְטֵמְאִים הֵיוּ – עשרים
 7 וארבעה עופות טמאים מוזכרים בתורה, ומקובל ביד חכמים שיש
 8 לרובם שלשה סימני טהרה, ומאחר שבפרס ובעזניה יש בכל אחד
 9 מהם סימן טהרה אחד, והסימן טהרה הנמצא בפרס אינו אותו סימן
 10 טהרה הנמצא בעזניה, אם כן אי אֶפְשָׁר דְחַד דְּאִיכָּא בְּהֵנָּה לִיכָּא
 11 בְּהֵנִי – לא יתכן שאחד מהסימנים שיש בפרס ועזניה לא יהיה באחד
 12 מהעופות הטמאים, ולגבי אותו סימן הוּוּ לְהוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים
 13 בְּאַחֵד. ואם כן קשה, שגם אם לא היה נאמר נשר, לא היה אפשר
 14 ללמוד בנין אב מפרס ועזניה.
 15 מתרצת הגמרא: **גְּמִירֵי** – קיבלו חכמים שְׁעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת
 16 מְטֵמְאִים הֵיוּ (–ישנם), וְאַרְבָּעָה סִמְנֵינָן של טהרה נמצאים בהם,
 17 תֵּלְתָא הִרְרֵי כְּבוּלָהוּ – שלשה מתוכם חוזרים על עצמם בכל
 18 העופות, כיצד, עֲשָׂרִים עופות מֵהֶם, שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה – יש בכל אחד
 19 ואחד מהם את כל שלשת הסימנים הללו, וְתֵרֵי בְּעוֹרֵב – ושנים
 20 משלשת סימני הטהרה הללו נמצאים בעורב, וכן יש חַד בְּפִרְס וְחַד
 21 בְּעוֹזְנִיָּה – סימן טהרה אחד בכל אחד מהם, דְּאִיתִיהּ בְּהָא לִיתִיהּ
 22 בְּהָא – הסימן הנמצא בפרס אינו נמצא בעזניה, ואחד מהם, הסימן
 23 שיש לו הוא הסימן הרביעי, שאינו נמצא בכל שאר העופות
 24 הטמאים. ומאחר שאותו עוף, אינו שני כתובים הבאים באחד, שהרי
 25 הסימן טהרה הרביעי נמצא רק בו, מַהוּ דְּתֵימָא לִילִיף מִינֵיהּ – הייתי
 26 אומר שכל עוף שיש לו את אותו סימן טהרה הרביעי, נלמד ממנו
 27 לאסורו, וכל שכן שהיה עלינו לאסור את הנשר שאין לו שום סימן
 28 טהרה. לכן בְּתַב רְחֻמָּנָא (–התורה) נֶשֶׁר, כדי שנדרוש בנין אב,
 29 שדווקא נֶשֶׁר דְּלִית לֵיהּ כְּלָל – שאין לו בכלל סימני טהרה הוא
 30 דְּלֵא תִיבּוּל – אותו אין לאכול, הָא אִיכָּא – אבל אם ישנו עוף, דְּאִית
 31 לֵיהּ חַד – שיש לו אפילו סימן טהרה אחד, אֲבוּל.
 32 עתה מבררת הגמרא מה נלמד מתורים. מקשה הגמרא: מאחר
 33 והגמרא מסיקה שלמדים בנין אב מנשר שרק עוף שאין לו סימני
 34 טהרה כלל הרי הוא טמא, אֵלָּא תוֹרִין דְּתַב רְחֻמָּנָא לְמָה לִי –
 35 מדוע צריכה התורה לכתוב שתורים מותרים באכילה, והרי אין
 36 למדים מהם בנין אב להתיר דווקא בארבעה סימנים, ולהתיר את
 37 עצמם אין צריך פסוק שהרי אפילו עוף שיש לו רק סימן אחד הוא
 38 מותר.
 39 מתרצת הגמרא: אֵמֵר רַב עוֹקְבָּא פְּר הָמָא, מה שנאמר בתורה
 40 תורים היינו לְקַרְבָּן – ללמד שרק תורים ובני יונה כשרים לקרבן, אך
 41 באמת לא למדים מהם איזה עופות כשרים באכילה.
 42 הגמרא ממשיכה לעסוק בעופות שיש להם רק חלק מסימני הטהרה:
 43 אֵמֵר רַב נַחֲמִין,

1 ממשיכה הגמרא להקשות: מדוע למד רבי חייה בנין אב מנשר והתיר
 2 עוף הבא בסימן אחד, וְלִילֵף מְעוֹרֵב – שילמד בבנין אב מעורב, מַה
 3 הָתֵם תֵּרִי לָא – מה עורב אף שיש לו שני סימני טהרה מכל מקום לא
 4 הותר באכילה, אָף כֹּל תֵּרִי לָא – גם כל עוף שיש לו רק שני סימנים
 5 לא יהיה מותר באכילה.
 6 מתרצת הגמרא: אֵם כֵּן – אם נלמד מעורב שאפילו עוף שיש לו שני
 7 סימני טהרה אסור באכילה, יהיה קשה, פִּרְס וְעוֹזְנִיָּה דְּתַב רְחֻמָּנָא
 8 לְמָה לִי – מדוע פרטה התורה שאסורים באכילה, והלא יש להם רק
 9 סימן טהרה אחד ואפשר ללמודם מקל וחומר, הִשְׁתָּא דְּאִית לֵיהּ
 10 תֵּרִי לָא אֲכֻלִּין – עכשיו שיש לנו בנין אב מעורב שאפילו עוף שיש
 11 לו שני סימני טהרה אסור לאוכלו, דְּאִית לֵיהּ חַד – עוף שיש לו רק
 12 סימן טהרה אחד מִיבְּעִיָּא – האם צריך פסוק שאסור לאוכלו. ומאחר
 13 שהתורה הוצרכה לכתוב שפרס ועזניה אסורים באכילה, אף שחסר
 14 להם שלשה סימני טהרה, בהכרח שלא לומדים בנין אב מעורב.
 15 מוסיפה הגמרא להקשות: וְנִיגְמַר – ונלמד בנין אב מִפִּרְס וְעוֹזְנִיָּה
 16 שיש להם סימן טהרה אחד והם אסורים באכילה, אף כל עוף שיש
 17 לו רק סימן טהרה אחד יהיה אסור באכילה, עד שיהיה לו לפחות שני
 18 סימני טהרה.
 19 מתרצת הגמרא: אֵם כֵּן – אם נלמד מפרס ועזניה שאפילו עוף שיש
 20 לו סימן טהרה אחד אסור באכילה, יהיה קשה נֶשֶׁר דְּתַב רְחֻמָּנָא
 21 לְמָה לִי – מדוע פרטה התורה שנשר אסור באכילה, והרי אין לו שום
 22 סימן טהרה, ואם כן אפשר ללמוד אותו מקל וחומר, הִשְׁתָּא דְּאִית
 23 לֵיהּ חַד לָא אֲכֻלִּין – עכשיו שיש לנו בנין אב שאפילו עוף שיש לו
 24 סימן טהרה אחד אסור לאוכלו, דְּלִית לֵיהּ כְּלָל – נשר שאין לו כלל
 25 סימני טהרה מִיבְּעִיָּא – האם צריך פסוק שאסור לאוכלו. ומאחר
 26 שהתורה הוצרכה לכתוב שנשר אסור באכילה, אף על פי שאין לו
 27 כלל סימני טהרה, בהכרח שלא למדים בנין אב מפרס ועזניה.
 28 מסיקה הגמרא: אֵלָּא בהכרח הבנין אב נדרש מנשר, וכך כוונת
 29 התורה שידרש, נֶשֶׁר דְּלִית לֵיהּ כְּלָל הוּא דְּלֵא תִיבּוּל – דווקא נשר
 30 שאין לו בכלל סימני טהרה אין לאכול, הָא דְּאִית לֵיהּ חַד – אבל
 31 עוף שיש לו אפילו סימן אחד של טהרה, אֲבוּל.
 32 הגמרא מקשה על מה שאמרה, שבלי נשר הייתי לומד מפרס ועזניה
 33 לאסור עוף שיש לו סימן אחד: וְאֵלָּא מְעַמָּא דְּתַב רְחֻמָּנָא נֶשֶׁר –
 34 האמנם הטעם שלא למדים בנין אב מפרס ועזניה, הוא רק מחמת
 35 שנאמר 'נשר', הָא לָאוּ הֵכִי – אבל אם לא היה כתוב בתורה שנשר
 36 אסור באכילה, הָוֵה אֲמִינָא לִילֵף – הייתי אומר שנלמד לאסור עוף
 37 הבא בסימן אחד בבנין אב מִפִּרְס וְעוֹזְנִיָּה, ולכאורה כיצד שייך לומר
 38 כן, הָוֵה לֵיהּ – והרי פִּרְס וְעוֹזְנִיָּה הם שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין בְּאַחֵד –
 39 שני פסוקים הבאים ללמד דין אחד ושעוף שיש לו סימן אחד הוא
 40 טמא, וְיֵשׁ כֻּלָּל שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין בְּאַחֵד אִין מְלַמְדִין – אי אפשר
 41 ללמוד מהם בנין אב.
 42 מתרצת הגמרא: גְּמִירֵי – קיבלו חכמים, דְּאִיכָּא בְּהָא לִיכָּא בְּהָא
 43 וְדְּאִיכָּא בְּהָא לִיכָּא בְּהָא – הסימן טהרה שיש בזה אינו בזה, ושיש
 44 בזה אינו בזה, ומאחר שאין לשניהם את אותו סימן טהרה, אם היתה

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

6 וְאֵמֵר 'הוּוּ כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, לפי שכבודו של ה'
 7 מתרבה כאשר כולם זהירים במצותיו, ולכן ישמח ה' במעשיו.
 8 הגמרא מביאה ספק בהלכות כלאים: כְּעֵי – הסתפק רַבִּינָא, אדם
 9 שהִרְבִּיב שְׁנֵי דְשָׂאִים זֶה עַל גַּב זֶה,

1 אָנוּ הדשאים, שרבים אנו, ודרכנו לצאת סמוכים ומעורבבים זה בזה,
 2 אם אין אנו נוהרים לצאת כל עשב לבד, הרי אין אנו ניכרים זה מזה,
 3 עַל אַחַת בְּמָה וּכְפָמָה שמוטל עלינו לצאת בנפרד, כל אחד רחוק
 4 מחבירו, מִיֵּד כֹּל אֶחָד וְאֶחָד יֵצֵא לְמִינוֹ, שנאמר (שם א' ט) יִתּוּצֵא
 5 הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ. וכשאיירע כן, פָּתַח שַׁר הָעוֹלָם